

ISSN: 2146-1961

Gülertekin Genç, S. & Ginigen, D. (2023). Okul Çağındaki Çocukların Çizdikleri Resimlerle Aile Turizmi Deneyimlerinin İncelenmesi, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(54), 1587-1602.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3381>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

OKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARIN ÇİZDİKLERİ RESİMLERLE AİLE TURİZMİ DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ¹

Seray GÜLERTEKİN GENÇ

Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi, Batman, Türkiye, seraygulertekin@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0655-2856

Dilek GİNİGEN

Bilim Uzmanı, Batman Üniversitesi, Batman, Türkiye, dilekginigen9@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7328-4468

Gönderim tarihi: 06.05.2023

Kabul tarihi: 01.11.2023

Yayın tarihi: 03.12.2023

Öz

Çocuklar ve aileler, toplum içerisindeki birbirine en yakın ve en önemli duygusal bağı oluşturmaktadır. Ailelerle birlikte yaşanan tatil deneyimi çocukların fiziksel ve duygusal gelişimlerine sosyal ve duygusal zekalarına katkı sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki çocukların aile turizmi deneyimindeki görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Aynı zamanda bu çalışma, çocukken ailelerle birlikte yaşanan turizm deneyimlerinde çocukların en çok hangi aktivitelerden hoşlandıklarını ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemi ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. 11-12 yaşlarındaki 14 öğrenci ile aile tatili hakkında görüşmeler ve resim çizme tekniği ile elde ettikleri deneyimler araştırılmıştır. Resim çizme tekniği ile çocukların tatilde yaşadıkları deneyimleri hayal güçleri ve yaratıcıkları ile yansıtmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile resim çizme tekniğinde vasıtasıyla ortaya koymaya çalışmadıkları düşünceler genişletilmiştir. Veriler, Haziran 2021 yılında sınıf ortamında toplanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, bu deneyimlerin genellikle çekirdek aileyle gerçekleştirildiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca çocuklar, tatil deneyimlerinde ailenin birliği ve fiziksel aktivitelerin çeşitliliğini vurgulamaktadırlar. Hayvanlar, doğa ve deniz manzarası da çocukların tatil deneyiminde vurgu yaptıkları çekicilikler arasındadır. Bunun dışında görülen yapıtlar ve yenilen yemekler de çocuklar tarafından tatil deneyimindeki önemli görülmektedir. Günümüz ve geleceğin turistleri olan çocuklarla yapılan bu çalışma, Türkiye'de aile turizmi konusunda turizm pazarlaması için önemli ipuçları içermektedir. Bu çalışma, Türkiye'de resim çizme tekniği ile aile turizmi deneyimine değinen az sayıdaki çalışmalardan biridir. Aile turizmi pazarının genişletilmesi, çocukların hangi aktivitelerden hoşlandıkları ve bu aktivitelerin sektör açısından nasıl değerlendirildiğini görmek açısından birtakım teorik ve pratik öneriler sunulmuştur. Çalışma, Gemlik özelinde yapılmıştır ve bazı sınırlılıkları bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Aile turizmi, turizm deneyimi, okul çağı, resim çizme görüşmeleri.

¹ Bu çalışma, VI. International Applied Social Sciences Congress 2022, 10-12 Kasım 2022'de "Tourism Experiences of School Age Children with their Families in Turkey: The Case of Gemlik" başlığıyla özet bildiri olarak sunulmuştur.

INVESTIGATION OF FAMILY TOURISM EXPERIENCES THROUGH THE DRAWINGS OF SCHOOL-AGE CHILDREN

ABSTRACT

Children and families constitute the closest and most important emotional bond within society. Holiday experiences with families contribute to children's physical and emotional development and social and emotional intelligence. This study aims to reveal the views of children in Turkey on the family tourism experience. At the same time, this study tries to show which activities children enjoy most during tourism experiences with their families as children. The study was conducted face-to-face using the qualitative research method. Interviews with 14 students aged 11-12 about family holidays and their experiences with the drawing technique were investigated. With the drawing technique, children tried to reflect on their experiences on holiday with their imagination and creativity. At the same time, the ideas that were not attempted to be revealed through the drawing technique were expanded with semi-structured interview questions. The data was collected in a classroom environment in June 2021. When the results are examined, it is revealed that these experiences are generally carried out with the nuclear family. Children also emphasize the unity of the family and the variety of physical activities in their holiday experiences. Animals, nature, and sea views are among the attractions that children highlight during their holiday experiences. Apart from this, the work seen and the meals eaten are also seen as necessary in the holiday experience by children. This study, conducted with children who are the tourists of today and the future, contains essential tips for tourism marketing regarding family tourism in Turkey. This study is one of the few studies that touch on the family tourism experience with the drawing technique in Turkey. Some theoretical and practical suggestions have been presented to expand the family tourism market, to see what activities children enjoy and how these activities are evaluated in terms of the sector. The study was conducted specifically in Gemlik and has some limitations.

Keywords: Family tourism, tourism experience, school age, photo-elicitation interviews.

GİRİŞ

Çocuklar ve aileler, toplum içerisindeki birbirine en yakın ve en önemli duygusal bağı oluşturmaktadır. Bu bağ insan faaliyetlerinin merkezi olan insanlığı, toplumu ve insanların aile içindeki rollerini yürütmektedir (Yeoman, 2010). Çocukların gelişiminde genetik, beslenme, sağlık ve bakım, çevresel, eğitim, sosyal ilişkiler, kültürel ve toplumsal gibi pek çok faktör bulunmaktadır (Kol, 2011). Çocukların gelişimine etki eden önemli faktörlerden biri de aile ilişkileridir (Kaygalak Çelebi, 2022) Turizm deneyimi, bireylerin seyahat etme ve farklı yerleri ziyaret etme süreci sırasında yaşadıkları duygusal, zihinsel, fiziksel ve sosyal deneyimlerin toplamını ifade etmektedir (Kim & Fesenmaier, 2017) Aileler ile yapılan turizm aktiviteleri de ailelerin ev-iş-okul döngüsü dışında birlikte vakit geçirmesine fırsatı sunmakta ve birbirleriyle bağlarını güçlendirmektedir. (Gülcan, 2022; Üstün vd., 2022). Bu kapsamda aile turizmi; aile üyelerinin diğer işlerden uzak sadece birbirleriyle vakit geçirmek üzere her zaman yaşadıkları ortam dışında bir yerde vakit geçirmesidir (Schänzel vd., 2012). Aile turizmi, tüketici doğasına bağlı olarak aile yapılanmasına katkıda bulunmanın yanı sıra önemli bir turizm endüstrisi haline gelmekte ve artan bir akademik ilgiye sahip olmaktadır (Aytatlı vd., 2020; Canosa & Schänzel, 2022; Guo & Liu, 2022; Şahin ve Akova, 2023; Ying Wu vd., 2019). Diğer turizm türleri ile karşılaştırıldığında aile turizminin ayırt edici özelliği tatil deneyimlerinin doğasına şekil vermede aktif rol alan çocukların bu tatil türünde yer almasıdır (Ying Wu vd., 2019).

Aile turizmi, çocukların deneyimlerine odaklanan bir turizm türüdür (Guo & Liu, 2022). Literatürde aile turizminin ebeveyn-çocuk ilişkisini geliştirdiği, çocukların öğrenme, iletişim, problem çözme, eleştirel düşünme, takım çalışması gibi becerilerini arttırdığı, çocukların sosyalleşmesini teşvik ettiği tespit edilmiştir (Miyakawa & Oguchi, 2022; Şahin ve Akova, 2023). Çocukların yaşlarına göre kendi duyguları ve algıları vardır. Aynı zamanda çocuklar, ailelerin turistik ürün satın alma davranışının ana belirleyicilerindedir (Caruana & Vasollo, 2003; Sönmez, 2006).

Türkiye’de aile turizmi araştırıldığında çocukların rolü oldukça önemlidir ve Türkiye gibi büyüyen ekonomilerde aile turizminin artan boyutu son yıllarda fark edilmektedir (Gaberli, 2022; Kaygalak Çelebi, 2022). Türkiye İstatistik Kurumu 2020 yılı verilerine göre Türkiye nüfusunun %27,2’sini çocuklar oluşturmaktadır (TUİK, 2021). Dünya çapındaki araştırmacılar da çocukların turizmdeki aktif rollerinin farkına her geçen gün daha çok varmaktadır (Gram, Therkelsen & Larsen, 2018; Guo & Liu, 2022; Miyakawa & Oguchi, 2022; Ying Wu vd., 2019). Trip Advisor (2015) aile turizmi ile ilgili 32 ülke 34,016 katılımcının yer aldığı kapsamlı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada Türkiye’den 433 katılımcı yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %40’ı tekrar tatile aileleri ile gideceklerini ve daha fazla harcama yapacaklarını çünkü kendilerinin ve ailelerinin bunu hak ettiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, çocuk perspektifinden yapılan turizm çalışmaları oldukça önemlidir. Buna bağlı olarak bu çalışmanın amacı; aile turizmi kararlarını etkilemede aktif rol alan çocukları çizdikleri resimleri bakımından turizm deneyimlerini incelemektir. Bu konunun seçilme sebebi ise çocukların turizm pazarındaki aktif rollerinin farkına yetince varılmaması, onların turist olarak değerlendirilmesinin unutulması ve turizm araştırmacılarının çocuklara nadiren kulak vermesidir (Ying Wu vd.,

2019). Bu bağlamda, bu araştırma okul çağındaki çocukların aile turizmi deneyimlerini araştırarak aile turizm araştırmalarına teorik ve pratik katkı sunmayı amaçlamaktadır.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Ebeveyn-çocuk turizmi deneyiminin ana öznesinin “çocuk” olduğu ve ebeveyn deneyiminin genellikle ikincil olduğu varsayılmaktadır (Guo & Liu, 2022). Ebeveyn-çocuk turizmi, çocukların bağımsız olarak katıldıkları (okullar veya kurumlar tarafından düzenlenen) gezilerin aksine, çocukların aileleri ile birlikte geçirdikleri turizm deneyimlerini vurgulamaktadır. Turizm sektörü genellikle yetişkinler tarafından eşlik edilen çocukların seyahat ihtiyaçlarını ve taleplerinin değerlerini ve turizm pazarını ileriye dönük ne kadar etkileyebileceğinin farkına varmaktadır (Miyakawa & Oguchi, 2022). Örneğin; mutlu aile turizmi deneyimi yaşatmak için tema parkları, temalı konaklamalar, alışveriş merkezleri, sinemalar gibi çocuklara yönelik birçok mekân tasarlanmaktadır (Schänzel vd., 2012). Literatür incelendiğinde çocuk turizmi ile ilgili Ying Wu vd. (2019) Çinli çocukların aileleriyle katıldıkları turizm deneyiminde net bir fikre sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Bu tür deneyimler aile birlikteliği ve fiziksel aktiviteler, hayvanlarla karşılaşmak, yerel yiyecekleri tatmak ve doğal ve yapılı çevreleri görmek olarak sıralanabilir. Guo ve Liu (2022) da çocukların yaşları büyüdükçe tatil içeriği anlayışının somuttan soyuta doğru değiştiğini ve seyahat sırasında yeni etkinliklerden etkilendiklerini tespit etmişlerdir. Aynı zamanda çocukların seyahat değişikliklerine iyi uyum sağladıkları ve seyahatler sırasında parlak ve canlı renkleri tercih ettikleri belirlenmiştir. Aytatlı vd. (2020) ekonomik yapının iyi olduğu okullarda, aile ile yapılan turizm faaliyetlerinde deniz turizmi, ekonomik refahın düşük olduğu bölgelerde turizm çizimlerinde arkadaşlarıyla mahalle parklarında zaman geçirdikleri resmedilmiştir. Miyakawa ve Oguchi (2022) ebeveynlerin refahının ve çocukların genel becerilerinin, aile turizmi deneyimini arttırdığını belirlemişlerdir. Ayrıca, aile turizmi yoluyla unutulmaz bir turizm deneyimi çocukların sosyal ve duygusal gelişimine, olumlu katkı sunmaktadır.

Gram (2005) ailelerin ve çocukların aile tatillerindeki güzel anlarına odaklanmış ve iyi olarak nitelendirilen anların tüm aile üyelerinin mutlu ve tatmin olduğu, dırdırın ve surat asmanın olmadığı ve çocukların ailelerine ihtiyaç duymadan aktivitelerle donatıldığı anlar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yang ve Lau (2019), sağlam eğitim motivasyonuna sahip ailelerin kültürel miras turizmi destinasyonlarında daha iyi öğrenme deneyimleri yaşadıklarını bulmuşlardır. Li vd. (2020), ebeveynlerin bloglarını analiz etmiş ve doğumdan 4 yaşına kadar olan çocukların turizm deneyimlerinin açık havada eğlenmenin doğa yanlısı özellikleri ve sosyal gelişime bilinçsiz katılım olarak iki ana özellik ile karakterize edildiğini öne sürmüşlerdir. Li vd. (2020) ve Yang ve Lau (2019) çocuklar tarafından güzel tatil olarak adlandırılan tatil içeriklerinde paylaşımın, eğlencenin ve fiziksel aktivitelerin olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca Hilbrecht vd. (2008) aile turizmi hakkındaki çocuk hikayelerinde; tatilin önemli bir sonucu olan eğlence, yeni ve eski (bilinen) arasındaki denge ve aile ve arkadaşlar arasındaki ilişkileri yeniden oluşturma ya da güçlendirme şeklinde 3 önemli temaya ulaşmışlardır. Rhoden, Hunter-Jones ve Miller (2016) konaklama, plajlar, yüzme havuzları, su kaydırakları, parklar, hayvanat bahçeleri, çiftlikler, safari parkları gibi hayvan barınakları, futbol ve bisiklet kiralama gibi sportif faaliyetler, hava koşulları, doğal güzellikler ve manzaralar çocukların en unutamadığı anılar olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı Türkiye’deki çocukların aile turizmi deneyimindeki görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu

çalışma, Türkiye’de resim çizme tekniği ile aile turizm deneyimine değinen az sayıdaki çalışmalardan biridir. Aile turizm pazarının genişletilmesi, çocukların hangi aktivitelerden hoşlandıkları ve bu aktivitelerin sektör açısından nasıl değerlendirildiği görmek açısından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çocuklar ile araştırma yapmanın özel zorlukları göz önüne alındığında, bu çalışmada resim çizme anahtar teknik olarak kullanılmıştır. Resim çizme tekniği; fotoğraflar, videolar, çizimler veya diğer görsel uyarıcıları içeren görsel materyalleri kapsamaktadır (Collier & Collier, 1986). Görüşme esnasında sorulardan ziyade araştırmanın odağındaki kişileri teşvik etmek için fotoğraflar veya çizimler gibi görsel materyaller kullanılmaktadır (Ying Wu vd., 2019). Katılımcılar ve araştırmacılar sosyal bir olguyu analiz etmek ya da betimlemek için daha doğal ve eşit bir ortamda görüşmeleri görsel materyallerle destekleyerek işbirliği yapmaktadırlar (Guo & Liu, 2022). Çocuklarla veya diğer dezavantajlı gruplarla (örneğin yaşlılar ve yerli halk gibi) yapılan araştırmalarda böyle bir teknik, iletişim ve kültürel engellerin üstesinden gelmeye yardımcı olabilmektedir (Khoo-Lattimore, 2015). Bu çalışmada da çocuklar çizimlerini yapmaları ve yorumlamaları için teşvik edilmiştir. Çocuk kavramı emekleme döneminden gençliğe kadar uzayan geniş bir kavramdır (Onur, 1995). Bu çalışmada 11-12 yaş arası ortaokul çağındaki çocuklar yer almıştır. Bu yaşta çocuklar sosyal ilişkilere tepkiler verebilmekte ve onları anlamaktadır. Ayrıca, diğer insanlarla özgürce iletişim kurabilmektedirler (Ying Wu vd., 2019).

Araştırma Soruları

Araştırma sorularını oluştururken Ying Wu vd. (2019) çalışmasından yararlanılmıştır. Bu sorular şu şekildedir:

1. Tatil türü ve aktiviteleri okul çağı çocuklarının aile tatili deneyimlerini nasıl etkilemektedir?
2. Okul çağı çocuklarının aile tatillerinde en önemli/ en anlamlı unsurlar nelerdir?
3. Okul çağı çocukları aileleri ile tatildeyken hangi zamanlar onlar için daha kalitelidir?

Çalışma Grubu

Bu çalışma Bursa ilinin kuzey-doğusunda yer alan Gemlik ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Gemlik ilçesi, Marmara Bölgesindeki hızlı sanayileşme ve ticaret hacminin ihtiyacı olan deniz yolu taşımacılığının en önemli liman kentlerinden biridir (Gemlik Belediyesi, 2021). 2020 yılına göre Gemlik nüfusu 115.404’tür. Denize kıyısı olması ve tatil amaçlı beldelere yakın olması bu ilçeyi çalışmanın amacına uygun bir yer kılmaktadır. Gemlik’in kültürel ve doğal zenginlikleri, turistik bölgelerden biri olması çalışmanın örneklemini oluşturmak ve veri toplama için gerekli izinlerin alınması Gemlik’in seçilmesinin temel faktörleri arasındadır.

Veriler Gemlik ilçesinde bir devlet okulunda toplanmıştır. Okullar çok sayıda çocuğa kolaylıkla ulaşabilmek için uygun yerlerdir. Ayrıca çocuklar üzerinde ailevi baskıların minimum olduğu alanlardır (Ying Wu vd., 2019). Bu çalışmada araştırmacının izin aldığı bir devlet okulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında amaçlı örneklem tekniği kullanılmıştır.

Veriler Haziran 2021 yılında toplanmıştır. Çocukların en son aileleri ile katıldıkları bir tatili anlatmaları istenmiştir. Görüşme yapılan sınıflar 11-12 yaş arası çocukların olduğu herhangi bir sınıf olarak seçilmiştir. Sınıf seviyesi olarak 6. Sınıf ve 5. Sınıf öğrencileri ile görüşülmüştür. Bu sınıflarda olan öğrenciler 11 ve 12 yaşlarındadır. Dolayısıyla katılımcıların hepsi 11-12 yaşındaki çocuklardır. Çocuklara çalışma öncesi okul yönetiminden izin alındığı, bilimsel bir çalışma olduğu, isim ve soy isimlerinin sorulmayacağı, ses kaydının alınacağı, çizimlerin yapılacağı ve tamamen gönüllülük esasına dayalı bir çalışma olacağı aktarılmıştır. Okul ortamında veri toplamak ailelerin çocuklar üzerindeki etkisini önlemektedir ve aynı zamanda kısa sürede birçok veriye ulaşma imkânı sağlamaktadır.

8 Haziran 2021'de saat 9.30'da okula gidilip sınıf ortamında çocuklara çalışmaya dair bilgiler verilmiştir. Daha sonra ders öğretmenleri çocukların kendilerini daha rahat hissetmesi için sınıf ortamından çıkmıştır. Araştırmacı ve çocuklar baş başa kalmıştır. Çocuklardan önce gönüllü olarak anlatmak isteyenler ile görüşme yapmaya başlanmıştır. Onlar anlatırken araştırmacı tarafından gözlem yapıp notlar alınmıştır. Anlatılanlarla ilgili sorular sorulmuştur. Anlatım bittikten sonra o anlatımı çalışma öncesinde araştırmacı tarafından tedarik edilen A4 kâğıdı ve kalem ile görselleştirmeleri istenmiştir. Çocuklara tamamen o gün ve o anlara ait anılarını çizmeleri gerektiği ve resim yeteneklerinin ölçülmeyeceği söylenmiştir. Çalışma için çocukların ailelerinden izin alınmamıştır. Okul yönetiminden izin alınmıştır ve görüşme formlarından sorular sorulurken kendilerine bu çalışmada kayıt alınacağı tamamen gönüllülük esasında gerçekleştiği ses kayıtlarında mevcuttur. Her bir öğrenci ile 7-10 dakika arası görüşülmüştür. Görüşme esnasında yarı-yapılandırılmış görüşme formlarına notlar alınmıştır ve formların üzerine katılımcı numarası ve katılımcı yaşı not edilmiştir. Öğrencinin anlatımı bittikten sonra aynı katılımcı bilgileri boş bir A4 kağıdına not edilip çizim yapması istenmiştir. Çizimi bittikten sonra da öğrencilere çizimler ile ilgili sorular sorulup çizimlerin yorumlanması sağlanmıştır. Araştırmacı tarafından aynı katılımcı bilgileri telefona ses kaydı yapılan dosyalara isim olarak verilmiştir. Bütün görüşmeler öğrenci ve okul yönetimi izniyle gerçekleştirilmiştir. Veriler analiz edilirken; görüşme formları, çizimler ve ses kayıtları eş zamanlı olarak incelenmiştir. Görüşme ve çizimler bittikten sonra küçük bir teşekkür hediyesi olarak çocuklara çizim yapmaları için verilen kalemler hediye edilmiştir. Toplamda 10 tanesi 12 yaşında 4 tanesi 11 yaşında olan katılımcılardan 14 tane çizim, 14 ses kaydı ve 14 görüşme formu elde edilmiştir. 14 çizim ve anlatım da geçerli sayılmıştır. Hepsi de çocukların aileleriyle evin dışında geçirilmiş, belli bir zamanı kapsayan, unutulmamış anıları içeren anlatımlar ve çizimlerdir.

Veri Analizi

14 çizim, görüşme ve görüşme notları eş zamanlı incelendi. Bu çalışmada, çocukların çizim yeteneklerinden ziyade aileleriyle geçirdikleri turizm deneyimlerini nasıl betimlediklerine odaklanılmıştır. Çocukların çizimleri ve onlarla yapılan görüşmeler veri analizinin temelini oluşturmuştur. Çizimler üzerine görüşmeler çizimler kadar önemliydi. Çizimler ile görüşme kayıtları içerik analizi için deşifre edilip yazıya aktarılmıştır. İçerik analizinin yapılmasının sebebi; veriyi ölçme imkânı sağlaması yani veriyi kategorilere ve temalara ayırıp bunların sıklığının ölçülmesine olanak sağlamasıdır (Göktaş vd., 2012). Çocukların turizm deneyimleri üzerine daha önce yapılmış

çalışmalar referans alınarak bir şema kodlaması geliştirilmiştir. Bu çalışmadaki içerik analizi ve şema kodlaması Ying Wu vd. (2019) görsel materyalleri analiz etme tavsiyelerinden faydalanılarak gerçekleştirilmiştir.

Ampirik Bulgular

Aile Birlikteliği

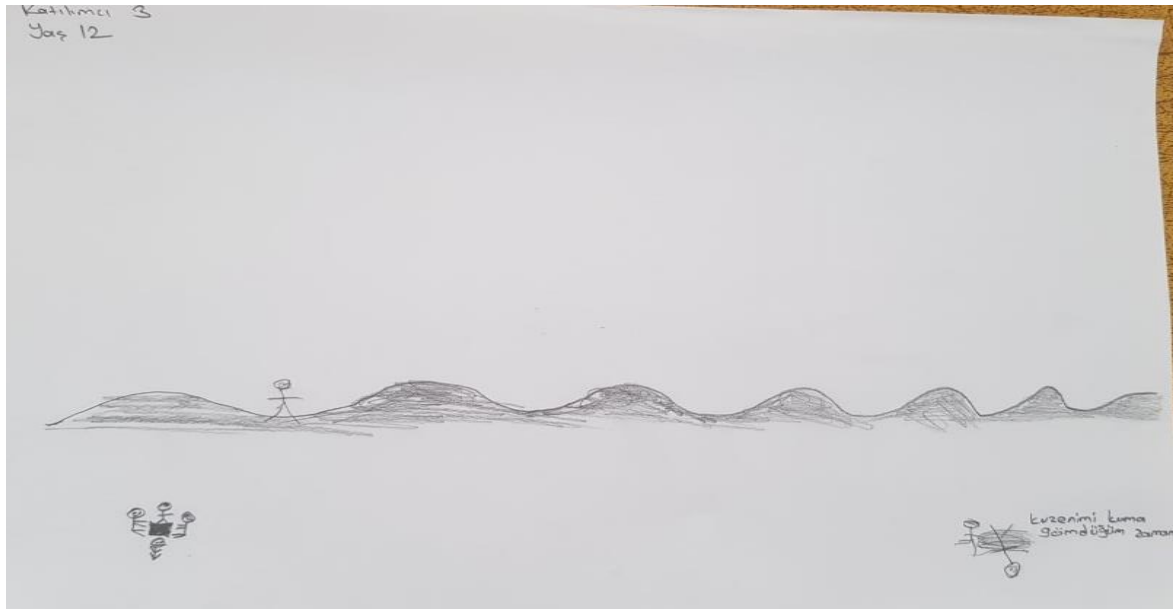
Yetişkinlerin görüşlerine odaklanan daha önceki çalışmalardan yola çıkılarak; aile turizmi bir kişinin ailesiyle ikamet ettiği evin dışında bir yerde kaliteli zaman geçirmesidir (Schänzel, Smith & Weaver, 2005). Bu çalışmada ise Türkiye'deki çocuklar için aile turizmi "aileyle birlikte olmak ve onlarla bir şeyler yapmak" anlamına gelmektedir. 14 katılımcıdan 12 tanesinin görüşü bu yöndedir ve yaptıkları çizimlerle bu görüşlerini desteklemektedirler. Aslında bir sonraki kategoride yer alan yüzmek, balık tutmak, futbol oynamak, kumdan kaleler yapmak, birbirini kuma gömmek, su savaşı yapmak, voleybol oynamak, halat çekmek gibi aktiviteler aile katılımını gerektiren aktivitelerdir. 11 yaşındaki 1 katılımcı Şekil 1'de gösterilen resim "Antalya'da bir otelde 4 gün 5 gece kalmıştık. Kurabiye yaptırıyorlardı kurabiye yapmıştım. Havuzda yüzmüştüm. Denize gitmişim orda yüzmüştüm. Başka aileyle vakit geçirdim. En çok havuzda yüzdüm ben. Hmm denizde yüzdüm. Otelde yemekler filan yedik. Bazı yemekler tatsızdı bazıları güzeldi. Genellikle havuzun içindeydim. Ablamla bir yerlere gidiyorduk. En çok da ablamla vakit geçiriyorduk. Ben o zamanlar yüzmeyi bilmiyordum. Ablam orda bana boyumu geçmeyen yerlerde dalmayı filan öğretti. Simidi bazı yerlerde çıkardım o (ablam) beni tuttu. Öyle. Kendimi böyle rahatlamış hissettim. Aileyle vakit geçirmediğim zaman canım sıkılıyordu. Ailem bana arkadaşlık yapıyordu. Onlarla birlikte daha da çok eğleniyordum. Tatilimin en güzel tarafı ailemle daha da çok vakit geçirmemdi. Çünkü genellikle babam işe gidiyordu. Genellikle annemle vakit geçiriyorduk. Ama babamla birlikte olunca ailecek vakit geçiriyorduk." (K4)

Şekil 1. Aile Birlikteliği Resmi

Ek olarak; babalık son zamanlardaki aile turizmi çalışmalarında ön plana çıkmıştır (Ying Wu vd., 2019). Türkiye'deki çocuklarda da bu durum gözlemlenmektedir. Örneğin; 11 yaşında olan, K3'e annesi ve kardeşi ile tatile giden bir katılımcı tatilinin en kötü kısmı sorusuna verdiği cevap aynen şu şekildedir; "Bir tane kötü olay vardı çok sis olduğu zaman bazen dışarıya çıkamıyordum, her yer görünmüyordu ve babamın 1 hafta kala gelmesiydi. Tatilimizin bitmesine bir hafta kala geldi. Çünkü işten izin alması zordu."

Tatiller, çocuklara kardeşleri ve yaşlılarıyla eğlenmeleri için bir fırsattır (Schänzel & Smith, 2014). 14 katılımcıdan 7 tanesi kardeş katılımına vurgu yaparken kardeşi olmayan 2 kişi de kardeşlerinin olmasını ve o tatilde onlarla zaman geçirmek istediklerini belirtmişlerdir. 1 katılımcı ise tatilde arkadaşları ve kardeşleriyle zaman geçirdiğini dile getirmiştir. Bu katılımcılardan 4 tanesi de kuzenleri ve kardeşleri ile tatile gittiklerini ve kuzenlerinin orada bulunmasıyla çok eğlendiklerini dile getirmişlerdir. Katılımcıların kuzenlerinin ve yakın arkadaşlarının orada bulunması özellikle birlikte katıldıkları aktiviteler yoluyla anılarını daha hatırlanır kılmıştır. Örneğin Şekil 2’de 12 yaşında olan katılımcı 3’ün en unutamadığı ve eğlendiği an olarak şu ifadeleri kullanmıştır; *“İlk önce kendimi çok güzel hissettim. Biz ailecek denize gitmiştik kuzenlerimle birlikte. Orada yani çok eğlenmiştik. Denizde yüzmüştük. Aktiviteler yapmıştık. Kuzenlerimi ben kuma gömmüştüm. (Anlatırken kahkaha atıyor.) Gerçekten çok eğlenceli zamanlar geçirmiştik. Ondan sonra dayımla yengem, annemle babam deve güreşi yaptılar. Biz de kuzenlerimle su topu oynadık. Hmm, denizde voleybol oynadık. Öyle çok güzel vakitler geçirdik.”* Çoğu aile çoğu kardeşlerinden, yakın arkadaşlarından ve iş arkadaşlarından olan diğer ailelerle tatil yapmayı tercih ediyor (Guo & Liu, 2022). Bu bulgu Türkiye’deki aile turizmi anlayışıyla uyumaktadır.

Şekil 2. Kuzenler ile Geçirilen Bir Aile Tatili Resmi

Fiziksel Aktiviteler

Aktif olmak küçük çocukların en belirgin özelliğidir (Miyakawa ve Oguchi, 2022). Aile turizmi deneyimlerini hatırlamalarında, fiziksel aktiviteler büyük bir yer kaplamaktadır (Şekil 3). Bunlar genellikle deniz ya da göl kenarlarında (11/14), doğal yeşil alanlarda (2/14) veya tarihi mekanlarda (1/14) gerçekleşen aktivitelerdir. Buralarda gerçekleştirilen ve en çok hatırlanan aktiviteler ise *“kumdan kaleler yapmak, yüzmek, dalmak, balık tutmak, halat çekmek, aileyle top oynamak, hamağa binmek, hamağı ters çevirip file yapmak ve mangal yapmak”* tır. Şekil 3’teki resimlere bakınız.

Şekil 3. Fiziksel Aktiviteler Resimleri

Hayvanlarla Karşılaşma

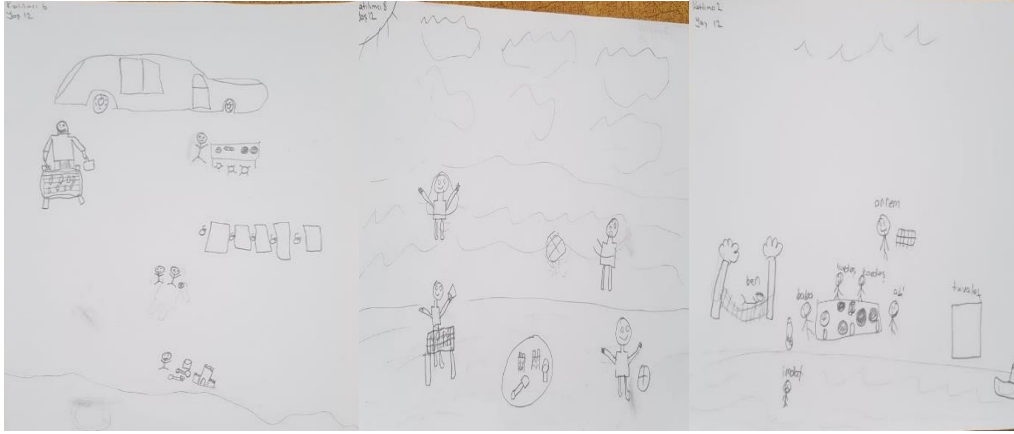
Hayvanlar ve yaban hayat da cazibe merkezleri arasındadır (Ying Wu vd., 2019). Bulgular arasında hayvanlarla karşılaşma yaygın olarak görülmektedir (5/14). Büyük kelebekler, küçük ve çok fazla karınca, yunus ve balık, farklı tipte çekirge koyun görmek çocukların şehir hayatlarında fazla karşılaşmadığı ve tatillerini unutulmaz yapan anılar arasındadır (Bakınız Şekil 4). Örneğin; Artvin'in bir köyüne tatil amaçlı giden 11 yaşındaki katılımcı 11 "Orda dağa çıkmak yürüyüş yapmak güzeldi. Başka orda çiçekleri daha önce görmediğim canlıları gördüm. Böyle çekirgeler falan farklıydı. Hoşuma gitmişti. Kelebekler de daha büyüktü orda. Onlar da çok güzeldi." Hayvanat bahçelerini gezmek de aile turizmi aktivitelerinden olmasına rağmen hayvanat bahçesinden hiçbir katılımcı tarafından bahsedilmemiştir.

Şekil 4. Hayvanlarla Karşılaşma Resimleri

Yöresel Yemekler ve Atıştırmalıklar

Yemek, turistlere duyuşal ve kültürel deneyimler sağlayabildiği için kendi başına özel bir cazibe merkezi haline gelmektedir (Genç, 2021). Bu çalışmada da çocuklar yemek faaliyetlerine yer vermişlerdir. Özellikle ailecek yapılan mangallar öne çıkmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Yöresel Yemek ve Atıştırmalıklar Resimleri

Doğal Manzaralar

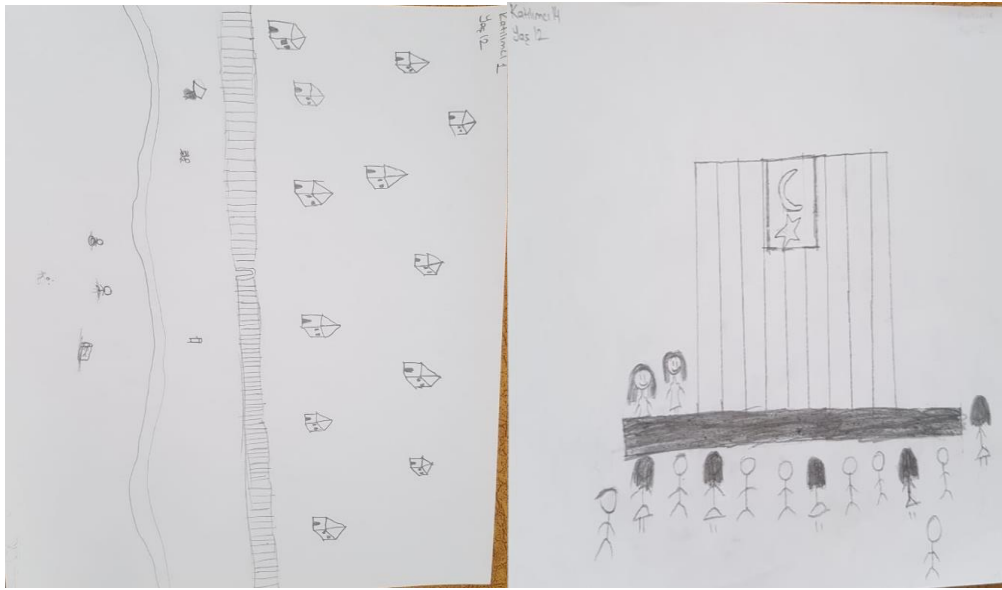
Doğal ortamların beğenilmesi onların günlük hayatta zamanının çoğunun geçirildiği ortamlardan farklı olmasından (estetik mesafe) kaynaklanmaktadır (Gülertekin Genç & Temizkan, 2023). Hatırlanan aktivitelerin çoğu alışılmadık ortamlarda geçen aktivitelerdir ve bu iki durum birbiriyle bağlantılıdır. Ancak doğal ortamda çocuklar orada yaptıkları aktivitelerden ziyade çevrenin kendisine vurgu yapmaktadırlar. Türklerin tarih boyunca dağ eteklerinde ve su kenarlarında yerleşim kurduklarına dair tarihi bilgiler ile uyumlu olarak turizm amaçlı dışarıda gerçekleştirilen geziler de buralarda gerçekleştirilmiştir. Şekil 6'ya bakınız. Örneğin; Artvin'in bir köyüne tatil amaçlı giden 11 yaşındaki katılımcı 11 "Başka orda babaannemle birlikte bir tane çok yokuş bir dağ vardı o dağda yuvarlanmıştık. O da çok eğlenceliydi. Babaannem orda bana yokuşta nasıl düşmeyeceğimi öğretti." Göl kıyısına ailecek pikniğe giden 12 yaşındaki katılımcı 5'in gezilerine dair en üzücü olay olarak anlatımı "En güzel daha önce de belirttiğim gibi kuzenlerimle yaptığımız yarışmalar çok eğlenceliydi, en kötü tarafı ise gölün çekilmesi idi. Çok çekilmişti göl." Bu katılımcıya ek olarak erkek ve 12 yaşında olan katılımcı 3'ün aynı soruya verdiği cevap aynen şu şekildedir "Tatilimin en güzel yanı babamla annemin, dayımla yengemin deve güreş i di. En üzücü olay ise denize kola dökmüşlerdi. Çok sinir oldum." Çocukların doğayı sevdiği ve doğaya karşı duyarlı oldukları ve doğanın doğal hallerine ihtiyaç duydukları bu yorumlardan anlaşılabilir.

Şekil 6. Doğal Manzaraların Resimleri

Yapıtlar

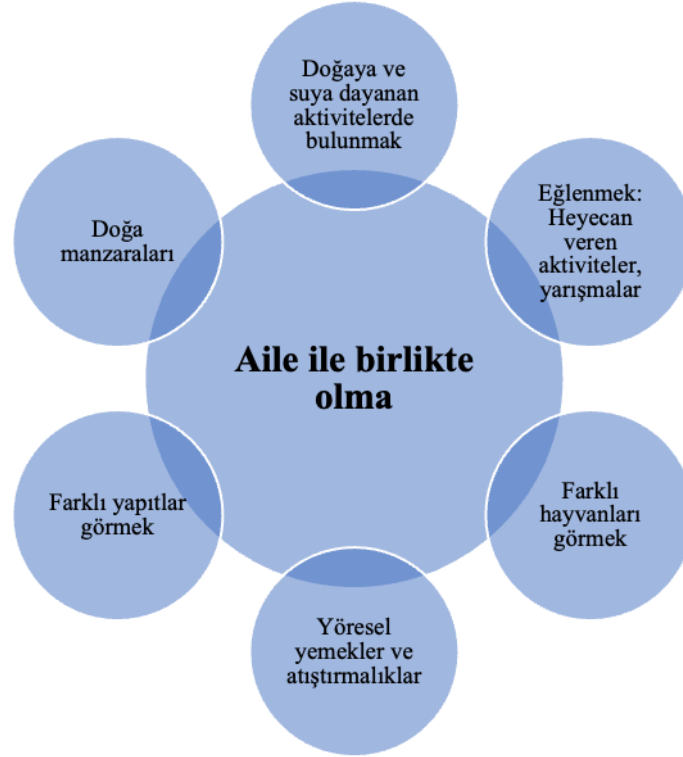
Doğal çevreye ek olarak bazı katılımcılar da aileleriyle geçirdikleri tatili özel, hatırlanır yapan şeyin oradaki yapıtlar olduğunu söylemişlerdir. 12 yaşında olan katılımcı 14'ün Ankara'da bulunan kültürel miras kapsamında olan Anıtkabir'i ve oradaki müzeleri hatırlaması ve 12 yaşındaki katılımcı 1'in kaldığı butik otelleri hatırlaması örnek verilebilir (Bakınız Şekil 7). 12 yaşında olan kız katılımcı 14 "Ben hmm Anıtkabir'e gitmiştik anneannemle beraber. Orda işte bir sürü şey görmüştüm. Böyle müzelere falan gitmiştim. Bir sürü tarih öğrenmiştim. Güzelce bi gezmiştim orda yani. Sonra askerleri falan izlemiştik beraber. Onlarla fotoğraf çektimiştim. Başka da Anıtkabir'i görmüştüm yani."

Şekil 7. Yapıtlar

Aile ile Turizm Deneyimleri Özeti

Türkiye'deki çocukların aileleriyle turizm deneyimleri altı ana tema etrafında toplanmaktadır (Bakınız Şekil 8). Bu temalar gözden geçirildiğinde çocukların gözünde aile turizmi esasen aileyle veya yetişkinlerle bir arada olmak demektir. Aile ile geçirilen bu zamanlarda en çok dikkat çeken deniz, doğa manzaraları, dağlar ve bunlara bağlı gerçekleştirilen aktivitelerdir. Ayrıca çocukların her biri birer macera arayıcısı, hepsi de heyecan veren aktiviteler peşindeler ve bu aktiviteleri de ailelerinin bulunduğu ortamlarda gerçekleştirmek istemektedirler.

Şekil 8. Türkiye'deki Okul Çağı Çocuklarının Aileleriyle Turizm Deneyimlerini Unutulmaz Yapan Aktiviteler

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmanın amacı 11-12 yaşlarında çocuklara yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve resim çizme tekniği ile onların unutulmaz tatil deneyimlerini oluşturan boyutları tespit etmektir. Türkiye'deki 11-12 yaşındaki çocukların çizimleri ve görüşmeleri analiz edildiğinde onların aileleriyle geçirdikleri tatillerin genel olarak olumlu yönlerine odaklandıkları anlaşılmaktadır. Aile ile tatil birçok açıdan unutulmazdır. Buradaki kilit nokta aile üyelerinin hep bir arada olmasıdır. Yeni ve heyecan veren ortamlarda bulunmak, çeşitli fiziksel aktivitelere katılmak, hayvanlarla karşılaşmak, yöresel yemekler yemek, farklı mimarideki yapıtları görmek ve doğa manzaralarını seyretmek ise bu birlikteliğe katkıda bulunan ve bu birlikteliği unutulmaz yapan aktivitelerdir. Bu çalışmanın sonuçları diğer araştırma bulgularını (Guo & Liu, 2022; Miyakawa & Oguchi, 2022; Ying Wu vd., 2019) desteklemektedir.

Avrupa'da ve Türkiye'deki çocukların aile tatili algılarında ciddi benzerlikler bulunmaktadır (Ying Wu vd., 2019). Bu durum çok da şaşırtıcı değildir. Çünkü çocukların deneyimleri aynı yerlerde geçen ve paylaşılan aktivitelerden oluşmaktadır. Ancak daha derinden bakıldığında farklılıklar da görülmektedir (Guo & Liu, 2022) Çocukların seyahatleri çeşit çeşit olsa da en yaygın olanları çizimlerdeki detaylardır. Özellikle yöresel yemek olarak mangal fotoğraflarının çizilmesi bu duruma verilebilecek en güzel örnekler arasındadır. Diğer bir farklılık ise su ve dağ manzaralı doğal ortamlara duyulan özel ilgidir. Bunlar dünya çapında turizm ortamlarının özellikleri olsa da Türk tarihinin ve kültürünün bir yansıması olarak kabul edilebilir. Üçüncü bir farklılık ise barınılan yere verilen önemdir. Daha önceki araştırmalarda Hay (2017) ve Rhoden vd. (2016) çocukların tatillerinde en sevilen kısmın barınılan yerin olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu araştırmada barınılan yerden çok

az bahsedilmektedir. Bu durum katılımcıların yaşlarının 11-12 olmasından ve bu yaş itibarıyla hareketli bir yapıya sahip olmalarından kaynaklı olabilir. Özellikle Covid-19 pandemi süreci sonrası uzun karantina sürecinin bitmiş olması ve çocukların tatil özlemi bu durumu destekler niteliktedir (Genc & Gülertekin Genc, 2021).

Bu çalışma dünyadaki aile turizmi alanının incelenmesine ve Türkiye'deki çocukların bu alandaki deneyimlerine dayanmaktadır. Turizm alanında çocuklar ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışma bizzat onlara ve onların turizm deneyimlerine odaklanmaktadır. Türkiye büyük bir turizm pazarlama gücüne sahip olmasına rağmen çocukların turizm deneyimleri ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır (Aytatlı vd., 2020).

Araştırma yöntemine bağlı olarak birçok araştırmacı turist deneyimlerine ulaşmada fotoğrafların ve görsel materyallerin gücünü fark etmeye başlamıştır (Guo & Liu, 2022; Miyakawa & Oguchi, 2022; Ying Wu vd., 2019). Bu çalışmada da çocuklardan bilgi toplamak için onların olayları görselleştirme gücünden faydalanılmış ve oldukça faydalı olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak aile ile birlikte oluşturulan turizm aktivitesinin unutulmaz turizm deneyimi oluşturduğu tespit edilmiştir. Çocuklar için en anlamlı unsurun aileleri ile birlikte yaptıkları tatil olduğu belirtilmiştir. 11-12 yaş grubundaki çocuklar açısından aileyle birlikte tatil gerçekleştirilmesinde; doğa ve suya dayanıklı aktiviteler yapmak, eğlenmek, farklı hayvanları görmek, yöresel yemekler yemek, farklı yapıtlar görmek ve doğa manzaralarını keşfetmek en önemli deneyimler arasındadır. Özellikle tüm çocuklar aile birlikteliği kavramına vurgu yapmaktadır. Ayrıca bu çalışma sonucunda Türkiye'ye özgü sonuçlar da mevcuttur. Su ve dağ manzaralı doğaya dayalı deneyimler örnek verilebilir. Ayrıca, baba imajına yapılan vurgu da Türkiye'ye özgü durumlardan kabul edilebilir. Çalışmadan çıkarılabilecek bir diğer bulgu ise; çocukların pandemi sürecinden oldukça etkilendikleridir. Hemen hemen hepsi bu süreçten çok etkilendiklerini ve aileleriyle daha önce geçirdikleri tatilleri bir an önce tekrar yaşamak istediklerini dile getirmişlerdir. Bunun dışında okul çağı çocukları aileleri ile tatildeyken yapılan aktiviteleri kaliteli olarak değerlendirmişlerdir.

Türkiye'deki aile turizminin büyüklüğü ve gelişimi düşünüldüğünde, bu çalışma Türkiye'deki destinasyon pazarlama şirketlerine uygulamada yardımcı olabilecek ipuçları içermektedir. Öncelikle ailenin birliği ve mutluluğu olan aile dostu ortamlara önem verilebilir. Baba imajına ve babayla etkileşim halinde olma isteği çocuklar tarafından çok fazla vurgu yapılmaktadır. Çocuklar tarafından diğer hatırlanan anılar dünyadakilerle ortak olmaktadır. Ayrıca çocuklar için tatil yerinin lüks olması için aile ile kaliteli ve eğlenceli vakit geçirmenin sektör açısından önemini göstermektedir. Özellikle çocuk-dostu olarak ifade edilen otellerin daha çok aile-çocuk birlikteliğine yönelik aktivitelerde bulunması önerilebilir. Farklı yaş gruplarındaki çocukların turizm deneyimlerine yönelik çalışmaların artırılarak karşılaştırmaların yapılması ve buna yönelik pazarlama anlayışının geliştirilmesi sağlanabilir. Türkiye'de aile turizmine yönelik çalışmalar henüz emekleme aşamasındadır. Ancak psikolojik ve sosyolojik açıdan sağlıklı nesiller yetiştirebilmek için aile turizmine verilen önem artırılmalıdır. Buna yönelik geniş kapsamlı projeler yapılması (nicel ve nitel) önerilmektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. Örneğin bu çalışma Bursa ili Gemlik ilçesinde devlete bağlı bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Buradaki birçok çocuğun ailesinin sosyo-ekonomik durumu aileyle tatil yapmaya elverişli değildir. Ancak coğrafi konumu itibarıyla birçok doğa manzarasına ve denize sahip olması çocukların çoğunun buraları aileleriyle görmesi ve deneyimlemesine imkân sağlamıştır. İleride aynı çalışmanın hem ebeveynlerin hem de çocukların perspektifinden yapılması tavsiye edilebilir. Böylece kıyaslamalar ve benzerlikler ölçülebilir. Ayrıca bu araştırma nitel araştırma olması sebebiyle kısıtlı bir örneklem grubu ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda araştırma bulguları genellenemez.

ETİK METNİ

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Makalenin etik kurul izni Batman Üniversitesi/Yayın Etiği Kurulu tarafınca 04.01.2023 tarih 2023/01 sayılı kararı ile alınmıştır”

Yazarların Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %60, ikinci yazarın katkı oranı %40'tır.

KAYNAKÇA

- Aytatlı, B, Kuzulugil, A. C, Demircioğlu Yıldız, N., & İspirli, N. S. (2020). Çocukların aile turizmindeki deneyimleri: Erzurum kenti örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 263-278.
- Canosa, A., & Schänzel, H. (2021). The role of children in tourism and hospitality family entrepreneurship. *Sustainability*, 13, 12801. <https://doi.org/10.3390/su132212801>
- Caruana, A., & Vasollo, R. (2003). Children's perception of their influence over purchases: The role of parental communication patterns. *The Journal of Consumer Marketing*, 20(1), 55-66. <https://doi.org/10.1108/07363760310456955>
- Collier, J. & Collier, M. (1986). *Visual anthropology: Photography as a research method*. University of New Mexico Press.
- Gaberli, Ü. (2022). Çocuk dostu turizm: Çocuk ve aile dostu oteller. 4. *Uluslararası Aile, Gençlik ve Çocuk Dostu İşletmeciliği Kongresi*, 1-3 Haziran 2022, Beykoz Üniversitesi, İstanbul, 153-160.
- Gemlik Belediyesi. (2021, 20 Mayıs). Gemlik hakkında temel bilgiler. <http://www.gemlik.bel.tr/tr/gemlik>
- Genc, V. & Gülertekin Genc, S. (2021). COVID-19 Effects on Tourist Psychology and Purchasing Behavior. D. Gürsoy, M. Sarıışık, R. Nunkoo, E. Boğan (Eds.), *COVID-19 and the hospitality and tourism industry* (104-115). Edward Elgar Publishing.
- Genç, V. (2021). What can gen Z tourist eat on vacation?: The food choices of gen Z. *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*, 4(2), 343-355. Doi: 10.33083/joghat.2021.79.
- Göktaş, Y., Hasançebi, F., Varışoğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M., & Sözbilir, M. (2012). Türkiye'deki eğitim araştırmalarında eğilimler: Bir içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 443-460.
- Gram M., Therkelsen A., & Larsen J. (2018). Family bliss or blitz? Parents' and children's mixed emotions towards family holidays. *Young Consumers*, 19, 185-198. Doi: 10.1108/YC-06-2017-00703.

- Gram, M. (2005). Family holidays. A qualitative analysis of family holiday experiences. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 5(1), 2-22. Doi: 10.1080/15022250510014255.
- Guo, X., & Liu, T. (2022). The psychological process and emotional cognition of children's tourism experiences in Chinese family culture. *Frontiers in Public Health*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.960534>.
- Gülcan, Ö. (2022). Çocuk rekreasyonu: Oyun davranışı bağlamında resort otellerde bir araştırma [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Gülertekin Genç, S., & Temizkan, S. P. (2023). Destination aesthetics: An empirical study of aesthetic judgment and aesthetic distance among tourists in Turkey. *European Journal of Tourism Research*, 33, 3308, 1-25. <https://doi.org/10.54055/ejtr.v33i.2221>.
- Hay, B. (2017). Missing voices: Australian children's insights and perceptions of family holidays. *Hospitality & Society*, 7(2), 133-155. https://doi.org/10.1386/hosp.7.2.133_1.
- Hilbrecht, M., Shaw, S. M., Delamere, F. M., & Havitz, M. E. (2008). Experiences, perspectives, and meanings of family vacations for children. *Leisure/Loisir*, 32(2), 541-571. <https://doi.org/10.1080/14927713.2008.9651421>.
- Kaygalak Çelebi, S. (2022). A Review of Children's Research in Tourism, presented at the 4th International Family, Youth and Child Friendly Tourism Management Congress, İstanbul.
- Khoo-Lattimore, C. (2015). Kids on board: Methodological challenges, concerns and clarifications when including young children's voices in tourism research. *Current Issues in Tourism*, 18(9), 845-858. <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1049129>.
- Kim, J., & Fesenmaier, D. R. (2017). Sharing tourism experiences: The posttrip experience. *Journal of travel research*, 56(1), 28-40. <https://doi.org/10.1177/0047287515620491>.
- Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-21.
- Li, M., Chen, Y., Wang, J., & Liu, T. (2020). Children's attention toward cartoon executed photos. *Ann Tour Res*, 80, 102799. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.102799>.
- Miyakawa, E., & Oguchi, T. (2022). Family tourism improves parents' well-being and children's generic skills. *Tourism Management*, 88, 104403. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104403>.
- Onur, B. (1995). Gelişim psikolojisi. İmge Kitabevi, Ankara.
- Rhoden, S., Hunter-Jones, P., & Miller, A. (2016). Tourism experiences through the eyes of a child. *Annals of Leisure Research*, 19(4), 424-443. <https://doi.org/10.1080/11745398.2015.1134337>.
- Schänzel, H. A., & Smith, K. A. (2014). The socialization of families away from home: Group dynamics and family functioning on holiday. *Leisure Sciences*, 36(2), 126-143. <https://doi.org/10.1080/01490400.2013.857624>.
- Schänzel, H. A., Smith, K. A., & Weaver, A. (2005). Family holidays: A research review and application to New Zealand. *Annals of Leisure Research*, 8(2-3), 105-123. <https://doi.org/10.1080/11745398.2005.10600965>.
- Schänzel, H., Yeoman, I. & Backer, E. (Ed.). (2012). *Family tourism: Multidisciplinary perspectives, channel view*, Bristol.

- Sönmez, S. (2006). *7-12 Yaş arasındaki çocukların aile satın alma kararlarına etkisi üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Şahin, G., & Akova, O. (2023). Turizm ve çocuk ilişkisi: Turizm ile çocuğu ilişkilendiren çalışmalara yönelik bibliyometrik bir değerlendirme. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 7(1), 34-50. <https://doi.org/10.55243/ihssr.1232665>.
- Trip Advisor. (2015, 17 Nisan). 6 Key travel trends for 2016. <https://www.tripadvisor.com/TripAdvisorInsights/n2670/6-key-travel-trends-2016>
- TÜİK. (2021, 19 Nisan). İstatistik veri portalı. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=%C3%A7ocuk%20say%C4%B1s%C4%B1&dil=1>
- Üstün, F., Boyalı, E., Akbaba, S., Uysal, B., & Gürbüz, M. A. (2022). Çocuk dostu otellerde rekreatif etkinliklerin planlanması ve uygulanması üzerine kavramsal bir inceleme. 09 Nisan 2022, 57.
- Yang, F. X., & Lau, V. M. C. (2019). Experiential learning for children at World Heritage Sites: The joint moderating effect of brand awareness and generation of Chinese family travelers. *Tour Manage.* 72, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.11.011>.
- Yeoman, I. (2010). Tomorrow's tourist: Fluid and simple identities. *Journal of Globalization Studies*, 1(2), 118-127.
- Ying Wu, M., Wall, G., Zu, Y., & Ying, T. (2019). Chinese children's family tourism experiences. *Tourism Management Perspectives*, 29, 166-175. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.11.003>.